

เอกสารประกอบการสอนสตรีศึกษา

โดย จลดาชาย รมิตานนท์

สตรีนิยมหลังสตรีนิยม (Post feminism)

โพสต์เฟมินิสม์เป็นคำที่กำลังอยู่ใน “แฟชั่น” หรือ “สมัยนิยม” มากที่สุดคำหนึ่ง ในวงวิชาการ โดยเฉพาะทางด้านสตรีศึกษาในแวดวงวิชาการสตรีศึกษาของโลกตะวันตก ยิ่งเมื่อมองดูคำ ๆ นี้จากมุมมองของวัฒนธรรมมวลชน (popular culture) ด้วยแล้ว อาจทำให้นึกถึงดารานักร้องนักแสดงอย่างมาดอนนา (Madonna) **สไปซ์เกิลส์** (Spice Girls) วงนักร้องหญิงที่โด่งดังมากในช่วงปลาย ๆ ทศวรรษที่หนึ่งเก้าเก้า ศูนย์เศษ ๆ จนถึงต้นศตวรรษที่สองพัน และดารานักร้องที่โด่งดังอีกหลาย ๆ คน ผู้ซึ่งมีภาพลักษณ์ เช่นแต่งกายแบบ “ผู้ยิ่งใหญ่” แต่ในขณะเดียวกันก็อ้างว่ามีอิทธิพลด้านความคิดและทัศนคติแบบผู้ชาย เป็นต้น ในขณะเดียวกันนักสตรีนิยมที่ยังคงยึดมั่นอยู่กับสตรีนิยมแบบที่เคยเป็นมาเมื่อสามสิบ-สี่สิบปีก่อน ก็ยังคงพะวงสงสัยกับคำ ๆ นี้ว่ามันเป็นเพียงแค่คำที่ถูกสร้างขึ้นโดยสื่อมวลชน หรือว่ามันเป็นขบวนการจริง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่กันแน่ ยกตัวอย่างเช่น ในหนังสือของนักสตรีนิยม เช่น **ทาเนีย โมเดสกี** (Tania Modleski) ที่ชื่อ *Feminism Without Women : Culture and Criticism in a “Post feminist” Age.* (1991) ก็ดี หรือหนังสือของอิมelda เวลเลฮาน (Imelda Whelehan) ที่ชื่อ *Feminist Thought : From the Second Wave to “Post-feminism”* (1995) เธอทั้งสองก็ยังได้คำว่า “Post feminist” และ “Post-feminism” เอาไว้ในเครื่องหมาย “.....” ซึ่งมีนัยว่าทั้งผู้เขียนและผู้อ่าน ยังคงมองคำเหล่านี้อยู่ห่าง ๆ ด้วยความสงสัยอยู่

ความกังวลสงสัยดังกล่าวข้างบนส่วนใหญ่เกิดมาจากข้อเท็จจริงว่า หากมองนอกกรอบหลวม ๆ ของนิยามที่สื่อมวลชนให้แล้ว Post feminism เอาเข้าจริง ๆ แล้ว ประกอบด้วยอะไร หรือว่ามันมีอยู่ในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์จริงใช่หรือไม่ก็ยังไม่ชัดเจนที่ถกเถียงกันอยู่อย่างไม่ลงรอยและเผ็ดร้อนในหมู่นักสตรีนิยม ดังเช่น Vicki Coppock กับ Deena Haydon และ Ingrid Richter ว่าเอาไว้ในหนังสือ *The Illusions of “Post-feminism”* (1995) ในทำนองว่า “โพสต์-เฟมินิสม์ยังไม่เคยถูกนิยาม มันเป็นเพียงผลผลิตของสมมุติฐานเท่านั้นเอง” มันเป็นเพียงลักษณะบางประการของโพสต์เฟมินิสม์มีร่วมกับญาติห่าง ๆ ผู้มีชื่อเรียกคล้าย ๆ กัน เช่น post modernism ซึ่งในบางครั้งก็ถูกระบุว่าเป็น “สิ่งที่ไม่รูปร่าง” (amorphous things) หรือเป็น “อะไรก็ไม่รู้ที่ไม่มีรูปร่างแน่นอนชัดเจน”

ที่จริงแล้ว ถ้าเราได้อ่านงานเขียนต่าง ๆ ที่แม้จะใช้ชื่อตรง ๆ ว่า “post feminist” อย่างชัดเจนเลยก็ตาม เราก็จะพบว่าดูเหมือนจะมีความเห็นพ้องต้องกันน้อยมาก ในหมู่ผู้ที่เป็นที่รู้จักกันดีว่าถูกระบุว่าเป็น

post-feminists โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในจุดร่วมกันด้านสาระที่เป็นแก่นแกนร่วมกันหรือวาระร่วม แต่ถ้าหากจะให้สรุปออกมาให้ได้ว่า post feminism เป็นอย่างไร ก็อาจทำได้อย่างหยาบ ๆ กว้าง ๆ ว่าการถกเถียงของพวกเขาส่วนใหญ่จะจับตัวอยู่รอบ ๆ ประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ เช่นการโทษหรือการกล่าวหาว่าผู้หญิงเป็นต้นเหตุของปัญหาทุกอย่าง (victimisation) อำนาจ (autonomy) และความรับผิดชอบ (responsibility)

การโทษผู้หญิงว่าเป็นต้นเหตุของปัญหา (victimisation)

หมายถึงการป้ายสีหรือชี้นิ้ว โดยผู้ชายว่าผู้หญิงเป็นที่มาของปัญหา เช่นเมื่อมีการข่มขืนเกิดขึ้นก็มักจะทึกทักด่วนสรุปว่า ผู้หญิงคงเป็นฝ่าย “ให้ท่า” ผู้ชายก่อน หรือมาตรการแก้ปัญหากการข่มขืน คือห้ามผู้หญิงนุ่งกระโปรงสั้น ๆ เป็นต้น นักสตรีนิยมโดยเฉพาะในกลุ่มที่อาจถูกเรียกว่า “คลื่นลูกที่สอง” ส่วนใหญ่ลงความเห็นว่า การโทษผู้หญิงเช่นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการแบ่งแยก (segregation) ผู้หญิงโดยผู้ชาย เช่นแบ่งเป็นผู้หญิงดี ผู้หญิงไม่ดี ผู้หญิงที่แต่งกายยั่วยวนผู้ชายกับผู้หญิงเรียบร้อย พร้อมกันนั้นก็เป็นการกดขี่ผู้หญิงให้อยู่ภายใต้การควบคุม (subordination) ไปด้วยในขณะเดียวกัน นักทฤษฎีสตรีนิยมส่วนใหญ่มักเห็นพ้องต้องกันว่า การโทษผู้หญิงทั้งในทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นผลมาจากโครงสร้างสังคมใหญ่ที่ผู้หญิงถูกควบคุมโดยผู้ชาย แต่ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติ นักสตรีนิยมบางคนก็วิเคราะห์สาเหตุของการโทษผู้หญิงว่า มาจากการแบ่งบทบาทระหว่างหญิงชายตามทางชีววิทยาแบบตายตัวเพศ (sex-role stereotyping) เช่นอ้างว่าเพศชายแข็งแรงต้องเป็นผู้นำ เพศหญิงอ่อนแอต้องเป็นผู้ตาม แต่บางคน เช่น Mary Daly ในหนังสือ *Gyn/Ecology* (1978) เสนอว่า สังคมปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่ลงโทษผู้หญิง โดยจับพวกเขาใส่ในโครงสร้างสังคมแบบหุ่นยนต์ (structure of robotitude) หรือโครงสร้างแบบกลไกที่ไม่ยืดหยุ่นไม่ปรับเปลี่ยนนักสตรีนิยมผิวดำ Audre Lorde ได้แย้งว่าผู้หญิงผิวดำมักถูกมองว่าเป็นเพียงเหยื่อมากกว่าที่จะถูกมองว่าเป็นแหล่งที่มาของภูมิปัญญาเป็นต้น (ดูงาน ของ Lorde “An open letter to Mary Daly”, ใน *Sister Outsider*, Crossing Press : Trumansburg, NY., 1984)